

บทความวิชาการ

การคัดเลือกบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัยและ ตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม

Selection of persons to enter the Sangha organization according to the principles
of Dharma and Discipline and the rules of
the Sangha Sangha Council.

พระมหาอภิสิทธิ์ วิริโย (จอดนอก)

PHRAMAHA APHISIT VIRIYO (CHODNOK)

อาจารย์ประจำ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

Lecturer of the Department of Buddhism Buriram Sangha College

Atwo_1914@yahoo.co.th

Received: 19 July 2022 Revised: 1 August 2022

Accepted: 12 August 2022

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีความประสงค์ที่จะนำเสนอความหมายประเภทและหน้าที่ของสงฆ์ ความสำคัญหลักการวิธีการในการพิจารณาบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า องค์กรสงฆ์เป็นองค์กรของหมู่ภิกษุพุทธบริษัทชั้นต้นในพระพุทธศาสนา ภิกษุเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของศาสนา มีบทบาทหน้าที่ทั้งทางพระวินัยบัญญัติและบทบาทหน้าที่ทางสังคม การรับบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์จึงต้องพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบ ตามพระวินัยบัญญัติและตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคมที่ตั้งไว้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา เพราะในระยะแรกพระพุทธเจ้าได้ให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรด้วยพระองค์เอง ต่อมาได้มอบหมายให้สงฆ์เป็นผู้พิจารณารับรองบุคคลเข้าสู่หมู่สงฆ์ พระอุปัชฌาย์ผู้ทำหน้าที่เป็นประธานในการรับบุคคลเข้าสู่องค์กรตรวจสอบให้ได้คุณสมบัติก่อน แล้วจึงนำเข้าสู่ที่ประชุมสงฆ์ให้สงฆ์พิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติครบถ้วนผ่านกระบวนการทุกขั้นตอนในท่ามกลางสงฆ์แล้ว บุคคลนั้นก็จะเป็นนับว่าเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันสภาพสังคมและตัวบุคคลที่จะเข้ามาบวชเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก การพิจารณาบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์นอกจากจะยึดตามพระวินัยบัญญัติแล้วยังต้องนำข้อกำหนดของมหาเถรสมาคมมาพิจารณาเพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณภาพมาเป็นศาสนทายาท

คำสำคัญ: การพิจารณา, องค์กรสงฆ์, การบวช, พระวินัยบัญญัติ , กฎมหาเถรสมาคม

Abstract.

this academic article aims to present the meaning, types, and functions, importance, principles, and methods of considering individuals into a sangha organization. From the research, it was found that the Sangha Organization is the organization of the Buddhist monks, the first company in Buddhism. Monks are an important component of religion, having both a disciplinary role and a social role. The admission of the person into the sangha must therefore be carefully considered in accordance with the Disciplinary Act and the rules of the Sangha Council as the criteria for consideration. Because in the early days the Lord Buddha gave ordination to his clans by himself, later assigned the Sangha to consider accepting people into the Sangha. The preceptor who presides over the admission of a person into the organization, checks for qualifications first and then brings them to the sangha meeting for the monks to consider and check their qualifications through every step of the process in the midst of the monks and then that person will count as a monk in Buddhism. At present, the social situation and the person who will come to be ordained have changed a lot. Considering a person to enter a Sangha organization, in addition to adhering to the rules of discipline, the requirements of the Sangha Council must be taken into consideration to obtain qualified persons to be religious heirs.

Keywords: consideration, Sangha organization, ordination, discipline, rules of the Supreme Sangha Council

บทนำ

การรับบุคคลเข้าสู่สังฆมณฑล ในการบรรพชาอุปสมบทเป็นวัจนธรรมที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อกล่าวถึงวัจนธรรมการบรรพชาอุปสมบทแล้ว การออกบวชในสมัยพุทธกาลผู้ออกบวชส่วนมีเป้าหมายคือมรรคผลนิพพานเป็นที่ตั้ง แต่ภายหลังมีเป้าหมายที่เปลี่ยนไป ประวัติพระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ว่า นับแต่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองलगลักการเกิดขึ้นเป็นอันมาก ผู้เข้ามาสู่หมู่สงฆ์มีวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการปลอมบวชในพระพุทธศาสนาเพื่อหวังलगลักการและบิดเบือนคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นอันมาก (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550, หน้า 62) ผู้บวชเข้าสู่หมู่สงฆ์ในปัจจุบันบางส่วนปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณะ ไม่ปฏิบัติตามกรอบพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้จึงก่อความมัวหมองให้กับพระพุทธศาสนา เรื่องดังกล่าวเป็นปัญหาแก่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องต้องใส่ใจในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง เริ่มตั้งแต่การรับผู้จะเข้ามาบวชเข้าสู่สังฆมณฑลด้วยความตระหนักว่าการขาดพระภิกษุผู้เป็นศาสนทายาทพระพุทธศาสนาก็จะสูญสิ้นไป การรับบุคคลเข้ามาโดยไม่พิจารณาให้ถ่วงถี่ก็จะทำให้เกิดปัญหาที่สร้างความเสียหายให้แก่พระพุทธศาสนาอย่างมาก เพราะเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมกัณฑ์แรก โกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมทูลขอบวชเป็นภิกษุรูปแรก พระองค์ทรงประทานการบวชให้กุลบุตรด้วย

พระองค์เอง ในระยะแรกนี้ผู้เข้ามาบวชมีศรัทธาบวชเพื่อพ้นจากทุกข์จริงปัญหาในองค์กรจึงไม่มีปัญหา แต่เมื่อพระองค์มีสาวกมากขึ้นได้ส่งไปประกาศพระศาสนาทำให้มีผู้เลื่อมใสขอบวชมากขึ้นพระองค์ทรงมอบให้พระสาวกให้การบวชแก่กุลบุตร เมื่อมีสาวกเป็นจำนวนมากเป็นเหตุให้ปัญหาเกิดขึ้นตามมา

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาวิธีปฏิบัติตามบทบัญญัติทั้งทางวินัยบัญญัติและบทบัญญัติตามกฎหมายเถรสมาคม การพิจารณาบุคคลที่จะเข้าสู่องค์กรสงฆ์ควรตระหนักในการพิจารณาผู้ที่เข้ามาบวชอย่างรอบคอบ มากกว่าการรับบุคคลมาบวชซึ่งมีแต่พิธีกรรมเท่านั้น (พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ, 2546, หน้า 277) อันจะเป็นการป้องกันผู้มีจุดมุ่งหมายที่ไม่ดีในการเข้ามาบวชเป็นสมาชิกขององค์กรสงฆ์ และเพื่อส่งเสริมรักษาคณติมีศรัทธาเข้ามาสู่องค์กรสงฆ์ ทั้งยังส่งเสริมองค์กรสงฆ์ให้ได้บุคคลที่มีคุณภาพในการสืบทอดศาสนธรรมธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาต่อไป

ความหมายของสงฆ์

คำว่า สงฆ์ แปลว่า หมู่ หมายถึงหมู่สาวกของพระพุทธเจ้า เรียกว่า สาวกสงฆ์ หมู่แห่งภิกษุ คือหมู่ของภิกษุที่รวมตัวกันเป็นคณะ เป็นกลุ่มเพื่อทำกิจต่าง ๆ นั้นเอง ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายว่า สงฆ์ คือ ภิกษุ บางทีใช้ควบกับคำว่าพระ หรือ ภิกษุ เป็น พระสงฆ์ หรือภิกษุ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน , 2546, หน้า 1113) พระธรรมปิฎก สงฆ์ หมายถึง หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า เรียกว่า สาวกสงฆ์และสมมติสงฆ์ ชุมนุมหมู่ภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปที่สามารถประกอบกิจของสงฆ์ได้ตามพระวินัย (พระธรรมปิฎก, 2546: หน้า 248) พระสงฆ์เกิดขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมจักรกับปาวตันสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมื่อพระองค์ทรงแสดงธรรมกัณฑ์แรกจบลงท่านอัญญา โกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมจึงกราบทูลขอบวช พระองค์ทรงตรัสว่า “เธอจงมาเป็นภิกษุมาเถิด แล้วตรัสต่อไปว่า ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด ” พระวินัยปิฎก มหาวรรค (พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 1 ข้อ 118 หน้า 182-184) เป็นการมีพระสงฆ์เป็นครั้งแรกทำให้พระรัตนตรัยครบสมบูรณ์

สงฆ์เกิดขึ้นครั้งแรกเป็นพระอริยสงฆ์ ต่อมาแม้จะเป็นสมมติสงฆ์แต่พระสงฆ์ก็เป็นผู้สำคัญในทางการทำกิจของสงฆ์ที่เรียกว่าสังฆกรรมทั้ง 4 ประการ (พระธรรมปิฎก, 2546: หน้า 262) การรวมกันของพระภิกษุเพื่อทำกิจของสงฆ์จำนวน 4 รูป เรียกว่า สงฆ์จตุรกร จำนวน 5 รูป เรียกว่า สงฆ์ปัญจกร จำนวน 10 รูป เรียกว่า สงฆ์ทศกร จำนวน 20 รูป เรียกว่า สงฆ์วิศติกร จำนวนเกิน 20 รูป เรียกว่า สงฆ์อติเรกวิศติกร พระวินัยปิฎก มหาวรรค (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 5 ข้อ 338 หน้า 276) มีความจำเป็นต่อการทำสังฆกรรมเพื่อสืบทอดของพระพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน

ประเภทของสงฆ์

สงฆ์ แยกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ สมมติสงฆ์ และ อริยสงฆ์ สามารถแยกให้เห็นความแตกต่างกัน ดังนี้

(1) สมมติสงฆ์ คือพระสงฆ์โดยพระวินัย หมายถึงผู้ที่ขอเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาผ่าน สังฆกรรมตามวินัยบัญญัติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสงฆ์ได้ทันที แม้จะบวชได้นาที

เดียวก็ตาม ได้ชื่อว่าเป็นสมมติสงฆ์ เพราะถูกสมมติให้เป็นสงฆ์ คือสงฆ์โดยการสมมติ เป็นภิกษุที่ยังไม่ได้บรรลुकุณธรรมใด ๆ เพียงแต่มีศรัทธาเข้ามาบวชเพื่อต้องการบรรลुकุณธรรมในโอกาสต่อไป

(2) อริยสงฆ์ คือพระสงฆ์โดยคุณธรรม หมายถึงพระภิกษุผู้เป็นพระอริยเจ้า ที่ได้ชื่อว่าอริยะสงฆ์ก็เพราะได้บรรลुकุณธรรม หรือบรรลูปะมาภายในพระพุทธานุศาสนามีจำนวน 4 คู่คือ คู่ที่หนึ่ง พระผู้ได้บรรลุโสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล คู่ที่สอง พระผู้ได้บรรลุสกทาคามีมรรค สกทาคามีผล คู่ที่สาม พระผู้ได้บรรลุอนาคามีมรรค อนาคามีผล คู่ที่สี่ พระผู้ได้บรรลุอรหัตตมรรค อรหัตตผล พระสุตตันตปิฎก สฬายตนวรรค (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 18 ข้อ 341 หน้า 359)

สงฆ์ทั้งสองประเภทมีส่วนสำคัญในการรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนา อริยสงฆ์เป็นเป้าหมายสูงสุดของศาสนาผู้เข้ามาบวชก็ยังไม่สามารถบรรลุเป็นอริยสงฆ์ได้สมมติสงฆ์ก็ยังคงมีความสำคัญในการทำสังฆกรรม แม้จะเป็นสมมติสงฆ์แต่หากไม่หยุดการพัฒนาตนเองก็สามารถถึงความเป็นอริยบุคคลได้

ความสำคัญของการรับบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์

การรับบุคคลเข้าสู่องค์กรนับเป็นสิ่งที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรศาสนาหรือบริษัทห้างร้านทั่วไป พนักงานขององค์กรเป็นฟันเฟืองสร้างกลไกที่สำคัญขององค์กร ที่คอยช่วยเจ้าของธุรกิจให้ก้าวหน้า ถ้าองค์กรใดได้พนักงานที่ดีมีคุณภาพก็มีแนวโน้มที่ธุรกิจจะประสบความสำเร็จไปได้มาก การเลือกพนักงานแต่ละคนมาร่วมงานจึงควรที่จะใช้ความรอบคอบ เพื่อความเจริญก้าวหน้าขององค์กร ในพระพุทธศาสนาก็เช่นกัน พระสงฆ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในองค์ประกอบของศาสนา ดังนี้

(1) ศาสดา คือ ผู้ก่อตั้งศาสนา เช่น พระพุทธเจ้าเป็นศาสดา ผู้ก่อตั้งพุทธศาสนา

(2) คัมภีร์ (ศาสนธรรม) คือ หลักธรรมคำสั่งสอน เช่น พระพุทธศาสนามีพระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์บันทึกศาสนธรรม

(3) สาวก (ศาสนบุคคล) คือ ผู้เผยแผ่หรือผู้ปฏิบัติตาม เช่น พระพุทธศาสนามีพระภิกษุ

(4) ศาสนสถาน คือ สถานที่ประกอบพิธีกรรม เช่น วัด โบสถ์ เป็นต้น

(5) พิธีกรรม (ศาสนพิธี) คือการปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ

(6) สัญลักษณ์ คือ เครื่องหมายแทนศาสนานั้น ๆ เช่น พระพุทธศาสนามีธรรมจักรเป็นสัญลักษณ์ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550, หน้า 62)

องค์ประกอบเหล่านี้หากขาดข้อใดข้อหนึ่งไปศาสนานั้น ๆ ก็จะขาดสมบูรณ์ไป หากศาสนบุคคลคือสาวกผู้สืบทอดและเผยแผ่คำสอนขาดไป ยิ่งจะเป็นการตัดความเจริญก้าวหน้าของศาสนา การรับบุคคลเข้าสู่สังคมสงฆ์โดยไม่คำนึงถึงหลักการ และเป้าหมายของผู้ที่เข้ามาจึงก่อให้เกิดปัญหาทางการปกครองตามมา เป็นบ่อเกิดแห่งการทำลายความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ดังคราวปัญหาการปลอมบวชในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชผู้อุปถัมภ์ในการทำสังคายนาครั้งที่ 3 (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550, หน้า 62) ดังนั้น การรับบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์จึงควรศึกษาและทำความเข้าใจหลักการตามพระธรรมวินัย เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องอันจะเป็นการรักษาจารีตประเพณีและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไป

บทบาทหน้าที่ของสงฆ์

หน้าที่ทางพระวินัยบัญญัติ

ในสมัยพุทธกาลพระสงฆ์มีหน้าที่หลักอยู่ 2 ประการ คือ คั่นธรรมาภิบาล กับวิปัสสนาธุระ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554, หน้า 10) พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งให้เป็น “สังฆะ” ขึ้นมา เพื่อเป็นหมู่คณะแห่งการศึกษาและฝึกฝนพัฒนาชีวิตของมนุษย์นั้นเป็นไปได้ด้วยดี ความจริงการฝึกฝนพัฒนามนุษย์ก็คือการสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการที่เขาจะพัฒนาตัวเอง ให้ก้าวหน้าเพื่อบรรลุถึงจุดหมายของอุดมการณ์สงฆ์นั่นเอง

หน้าที่สงฆ์อันเป็นองค์กรที่พระพุทธเจ้าทรงออกแบบขึ้นมา เพื่อการรวมกันของหมู่ภิกษุในการทำกิจการงานหนึ่ง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณของความสำคัญของภารกิจนั้น ๆ งานของสงฆ์ กรรมที่สงฆ์พึงทำ กิจที่พึงทำโดยที่ประชุมสงฆ์ มี 4 รูปขึ้นไป คือ

- (1) อปโลกนกรรม กรรมที่ทำเพียงด้วยบอกกันในที่ประชุมสงฆ์ ไม่ต้องตั้งญัตติและไม่ต้องสวดอนุสาวนา เช่น แจ่งการลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุ
- (2) ญัตติกรรม กรรมที่ทำเพียงตั้งญัตติไม่ต้องสวดอนุสาวนา เช่น อุโบสถและปวารณา
- (3) ญัตติหุติกรรม กรรมที่ทำด้วยตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนาหนึ่ง เช่น สมมติสีมา ให้ผ้ากฐิน
- (4) ญัตติจตุตถกรรม กรรมที่ทำด้วยตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนา 3 หน เช่นอุปสมบท ให้ปริวาส ให้นาค (พระธรรมปิฎก, 2546, หน้า 262)

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระวินัยบัญญัติเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำในหมู่สงฆ์และเพื่อให้องค์กรสงฆ์เกิดความเรียบร้อยดีงาม การให้อุปสมบทแก่กุลบุตรก็เช่นกันเป็นกิจที่สงฆ์จะต้องประชุมกันเพื่อพิจารณาคุณสมบัติผู้ที่เข้ามาบวชตามขั้นตอนตามที่พระพุทธเจ้าตั้งไว้

บทบาทหน้าที่ในปัจจุบัน

ในสมัยพุทธกาลพระสงฆ์มีหน้าที่หลักคือการพัฒนาตนเองตามคั่นธรรมาภิบาลและการร่วมกันประชุมทำกิจของสงฆ์ตลอดถึงออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในปัจจุบันคณะสงฆ์ไทยยังคงทำหน้าที่ตามพระวินัยบัญญัติ แต่ด้วยกาลเวลาเปลี่ยนไปการปกครองปัญหาเกิดขึ้นตามยุคสมัย จึงมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคมเป็นผู้ออกกฎระเบียบแห่งการปกครองคณะสงฆ์ไทย โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- (3) ควบคุมส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- (4) รักษาพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2562, หน้า 18-19)

พระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่เจ้าอาวาสเป็นต้นไปยังมีบทบาทของพระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 มาตรา 37 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ในมาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- (1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
 - (2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ขอบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
 - (3) เปนธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
 - (4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พระวิสุทธิกัทรฐาตา, 2547, หน้า 84)
- จากที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ชี้ให้เห็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญ ทั้งเป็นผู้ทำประโยชน์ตนให้ผู้อื่นเป็นแบบอย่าง คือปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีเป้าหมายคือความพ้นทุกข์สืบทอดคำสอน และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อสังคมคือเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่คนในชุมชน เป็นผู้ช่วยสงเคราะห์ช่วยเหลือในยามที่คนประสบทุกข์ ทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่คนในสังคมและนำกุศลบุตรเข้าสู่องค์กรสงฆ์

เป้าหมายการเข้าสู่องค์กรสงฆ์สมัยพุทธกาล

องค์กรสงฆ์ หรือเรียกอีกอย่างว่า คณะสงฆ์ เป็นองค์กรแห่งบรรพชิตหรือนักบวช ผู้จะเข้าองค์กรนี้จะต้องบวช ซึ่งคำว่า “บวช” หรือ “อุปสมบท” หมายถึง การให้กุลบุตรชายผู้มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไปบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ถือกันว่าเป็นการประกอบกรุณการกุศลหรือบุญอย่างสูง (พระศรีสิทธิวิธ, 2548, หน้า 13) ในสมัยพุทธกาลผู้เข้ามาอุปสมบทเป็นภิกษุ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการบรรลุมรรคผลนิพพานเป็นส่วนมาก แม้อาจจะจะมีเหตุผลอย่างอื่นเป็นแรงจูงใจบ้าง แต่ที่สุดก็บรรลุถึงเป้าหมายศาสนาสูงสุดได้ ตัวอย่างเช่น

(1) บวชแสวงหาความสงบ เช่น กุลบุตรชื่อยะสะลูกเศรษฐีกรุงพาราณสี เกิดความเบื่อหน่ายความวุ่นวายในการครองเรือน จึงเดินบ่นเพื่อออกจากบ้านจนพบพระพุทธเจ้า เมื่อได้ฟังธรรมแล้ว ได้บรรลุธรรมจึงได้ขอบวชเป็นพระภิกษุ มีปรากฏในปัพพชชาดกา ว่าด้วยการบรรพชา เรื่องยสะกุลบุตร พระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค 1 (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อที่ 25-28 หน้า 31-36)

(2) บวชเพราะเบื่อหน่ายการครองเรือน ปิณฑลิมาณพกัศสปโคตร พร้อมทั้งนางภัททาปิลาณี มีความเบื่อหน่ายในการครองเรือน มีความประสงค์จะละเพศฆราวาสอกบวชเป็นบรรพชิตอุทิศพระอรหันต์ในโลก ในจตุกกนิบาต ขุททกนิคาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 26 ข้อที่ 63 หน้า 566)

(3) บวชเพราะศรัทธา เช่น พระรัฐบาลก่อนได้รับการอุปสมบท ได้ฟังพระธรรมเทศนา เกิดความเลื่อมใสศรัทธาปรารถนาจะอุปสมบท บิดามารดาของท่านไม่ยินยอมท่านถึงขึ้นยอมอดข้าว จนบิดามารดาของท่านยินยอมให้บวช ในมัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณณาสก ราชวรรค รัฐบาลสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 13 ข้อ 293-307 หน้า 350-369)

จากตัวอย่างที่ยกมาเห็นได้ว่าการบวชเข้าสู่องค์กรสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีเป้าหมายคือการพ้นจากความทุกข์ แต่ก็มีบางรูปบางพวกที่บวชเข้ามาแล้วสร้างปัญหาขึ้นจนเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าบัญญัติพระวินัยตามกรณีที่เกิดขึ้น จนกระทั่งถึงคิดปกครองสงฆ์เสียเองเช่นพระเทวทัต เป็นต้น

เป้าหมายของบุคคลที่เข้าสู่องค์กรสงฆ์สมัยปัจจุบัน

ปัจจุบันเป้าหมายของบุคคลที่เข้าสู่องค์กรสงฆ์มีความแตกต่างกันอยู่มาก ปัจจุบันอาจมีเหตุผลหลายประการเป็นแรงจูงใจทำให้กุลบุตรเข้ามาขอบวช แรงจูงใจการบวชในพระพุทธศาสนา ปัจจุบันแบ่งเป็นประเภทได้ 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่คำนึงถึงตัวผู้บวชเป็นสำคัญ มีเป้าหมาย ดังนี้

(1) บวชเพราะบิดามารดาหรือผู้ปกครองอยากจน (2) บวชเพื่อเลี้ยงตัว (3) บวชเพราะต้องการให้หายป่วย (4) บวชเพื่อตอบแทนคุณบิดามารดา (5) บวชเพื่อแก้บน (6) บวชเพราะเบื่อหน่ายชีวิตสมรส (7) บวชเพราะศรัทธา (8) บวชเพื่อการเรียนรู้

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่คำนึงถึงสังคมเป็นสำคัญ มีเป้าหมาย ดังนี้

(1) บวชเพราะความศรัทธา (2) บวชตามค่านิยมในสังคม (3) บวชตามประเพณี (4) บวชเพราะหวังจะได้ประโยชน์ (5) บวชเพื่อศึกษาและรับาปบุญคุณโทษ (บรรพต, 2519, หน้า 295-301)

ผู้เข้ามาบวชในสังคมไทยปัจจุบัน มักจะเป็นไปในทางเพื่อรักษาประเพณี เมื่อบวชเข้ามาแล้วอาจไม่ตั้งใจศึกษาปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเท่าที่ควร ที่บวชเพราะต้องศึกษาปฏิบัติธรรมก็มีอยู่บ้าง แต่ไม่ว่าจะเป้าหมายใดก็ตามการเข้าสู่องค์กรสงฆ์นี้ ต้องเป็นไปตามขั้นตอนการรับ บุคลากรเข้าสู่องค์กรสงฆ์ที่กำหนดไว้ เพื่อจะเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายไว้มาก่อนในเบื้องต้น

การพิจารณาบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์ตามพระวินัยบัญญัติ

กระบวนการพิจารณาบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์ ผู้จะเข้ามาสู่องค์กรคือมีความประสงค์จะบวช ต้องเข้าหาแจ้งความประสงค์ต่อผู้ที่รับรองเข้าสู่หมู่สงฆ์ คือ พระอุปัชฌาย์ หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานและรับผิดชอบในการอุปสมบท (พระธรรมวโรดม, 2560, หน้า 2) ที่จะต้องพิจารณาทั้งทางพระวินัยและกฎเกณฑ์มติมหาเถรสมาคม ในทางพระวินัยมีหลักเกณฑ์พิจารณาบุคคลที่เข้ามาบวช ดังนี้

บุคคลถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาด 3 จำพวก (พระธรรมวโรดม, 2560, หน้า 95)

1. คนมีเพศบกพร่อง มี 2 จำพวก คือ

1) บัณเฑาะก (กระเทย) หมายถึง คนที่มีเพศเป็นชายแล้วตัดอวัยวะเพศของตน หรือคนที่แปลงเพศ จากชายเป็นหญิงจากหญิงเป็นชายก็นับรวมอยู่ในประเภทนี้

2) อุโกโตพยัญชนก (คน 2 เพศ) หมายถึง บุคคลที่มีเพศชายและเพศหญิงในบุคคลเดียวกัน ข้างขึ้นเป็นเพศชาย เมื่อถึงข้างแรมเป็นเพศหญิงมีปรากฏในบทภาษณีย์ มรรคภาณวาร พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 1 ข้อ 56 หน้า 43)

2. คนประพฤติดิตพระธรรมวินัย มี 7 จำพวก คือ

1) คนฆ่าพระอรหันต์ คือ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพวกนั้นที่ถูกฆ่าเป็นพระอรหันต์ภิกษุทั้งหลาย อนุสสัมบันผู้ฆ่าพระอรหันต์ ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วพึงให้สึกเสีย มีปรากฏในอรหันตฆาตกวัตถุ ว่าด้วยคนฆ่าพระอรหันต์บรรพชา ห้ามคนฆ่าพระอรหันต์อุปสมบท พระวินัยปิฎก

มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย., 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 144 หน้า 179-179)

2) คนประทุษร้ายนางภิกษุณี คือ ผู้ใดที่ประทุษร้ายนางภิกษุณีผู้มีตนเป็นปกติ ในบรรดามรรค 3 มรรคใดมรรคหนึ่ง ผู้นี้ชื่อภิกขุณีทุสกะ บรรพชาและอุปสมบทของบุรุษนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามแล้ว

3) คนลักเพศ คือ คนที่ลักเพศหรือขโมยเพศภิกษุ ไตแกคนที่ปลอมบวชเป็นพระภิกษุและคนที่ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นพระภิกษุแล้ว แต่ยังบัญญัติว่าตนเป็นพระภิกษุ มีปรากฏในปณทก วัตถุ ว่าด้วยบ้นเตาะกะบรรพชา ห้ามบ้นเตาะกะอุปสมบท พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย., 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 144 หน้า 178-179)

4) คนไปเข้ารีตเดียรถีย์ หมายถึง เป็นพระภิกษุอยู่แต่เปลี่ยนไปเข้ารีตลัทธิศาสนาอื่น (เดียรถีย์ หมายถึง นักบวชนอกศาสนาพุทธ) สำหรับบุคคลทั่วไปหรือบุคคลดังกาลาลิกษาแล้วไปเข้ารีตศาสนาอื่น เมื่อจะกลับมาอุปสมบทอีก ต้องเข้า “ตติยปริวาส” หมายถึง การฝึกตนเพื่อดูความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ก่อน เป็นเวลา 4 เดือน เมื่อพิสูจน์แล้วว่ามีความศรัทธามั่นคงแล้ว ก็สามารถเข้ารับเข้าให้การอุปสมบทได้ มีปรากฏในเถยสังวาสวัตถุ ว่าด้วยคนลักเพศ และคนเข้ารีตเดียรถีย์บรรพชา ห้ามคนลักเพศและคนเข้ารีตอุปสมบท พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย., 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 110 หน้า 174)

5) ภิกษุผู้ต้องปาราชิกละเพศไปแล้ว คือ ผู้ที่บวชเป็นภิกษุแต่ทำผิดวินัยร้ายแรง 4 ข้อ ข้อใดข้อหนึ่ง คือ (๑) เสพเมถุน การมีเพศสัมพันธ์ (2) ลักทรัพย์ ที่มีราคา 5 มาสกหรือ ๑ บาท (3) แกล้งฆ่ามนุษย์ ทั้งฆ่าเองและใช้ผู้อื่นให้ฆ่า (4) พุทธอวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตน คือคุณธรรมพิเศษที่ไม่มีในตน

6) ภิกษุผู้ทำสังฆเภท คือ ผู้ทำการยุยงสงฆ์ให้แตกกันมีปรากฏในภิกขุณีทุสกวัตถุ ว่าด้วยคนประทุษร้ายภิกษุณีเป็นต้นบรรพชา ห้ามคนประทุษร้ายภิกษุณีเป็นต้นอุปสมบท พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย., 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 115 หน้า 179)

7) คนทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงโลหิตห้อ (พระธรรมวโรดม, 2560, หน้า 95)

3. คนประพฤติผิดต่อกำเนิดของตน มี 2 จำพวก คือ

1) คนฆ่ามารดา หมายถึง การฆ่ามารดาของตัวเอง

2) คนฆ่าบิดา หมายถึง การฆ่าบิดาของตัวเอง

ข้อห้าม 5 ข้อ จัดเป็นอนันตริยกรรมมีปรากฏใน ปิตุฆาตกวัตถุว่าด้วยคนฆ่าบิดาขอบรรพชา ห้ามคนฆ่าบิดาอุปสมบท พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย., 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 113 หน้า 178) คือคนฆ่าพระอรหันต์ ฆ่ามารดา ฆ่าบิดา ทำสังฆเภท และทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงโลหิตห้อ เป็นกรรมหนักที่ห้ามสวรรค์ ห้ามนิพพาน

นอกจากนี้ยังมีเกณฑ์ให้พิจารณาคนที่เข้ามาด้วยพิจารณาถึงคนที่ถูกห้ามบรรพชาอุปสมบทมี 8 จำพวก (พระธรรมวโรดม (‘ค’, 2560, หน้า 95) คือ

1. คนมีโรคติดต่อเรื้อรัง ไม่รู้จักหาย 5 อย่าง ได้แก่ ๑) โรคเรื้อน 2) โรคฝี 3) โรคกลาก โรคพยาธิ 4) โรคมองคร่อ 5) โรคลมบ้าหมูมีปรากฏในปัญญาพารัตนุ ว่าด้วยอาพาธ 5 ชนิด เรื่องอันตรายิกธรรม พระวินัยปิฎก มหาวีถัง (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 88 หน้า 142)

2. คนมีอวัยวะบกพร่อง มี 9 จำพวก คือ ๑) คนมีมือขาด 2) คนมีเท้าขาด 3) คนมีทั้งมือทั้งเท้าขาด 4) คนหูขาด 5) คนจมูกขาด 6) คนมีทั้งหูทั้งจมูกขาด 7) คนมีนิ้วมือนิ้วเท้าขาด 8) คนมีง่ามมือง่ามเท้าขาด 9) คนมีเอ็นขาด

3. คนมีอวัยวะไม่สมประกอบ มี 6 จำพวก คือ 1) คนมีมือเป็นแผ่น คือมีหนังติดกัน 2) คนค่อม คือคนหลังโก่ง 3) คนเตี้ยคือเตี้ยกว่าคนปกติ 4) คนคอกอก 5) คนเท้าปุก 6) คนประทุษร้ายบริษัท คือคนแปลกเพื่อน เช่นสูงเกินไป ต่ำเกินไป ดำเกินไป เป็นต้น

4. คนพิการ มี 9 จำพวก คือ ๑) คนตาบอดตาใส คือ คนเป็นต้อกระจก 2) คนง่อย คือคนมือหักบ้าง เท้าหักบ้าง นิ้วหักบ้าง 3) คนกระจอก คือคนมีเท้าหรือขาพิการ 4) คนตาบอดสนิท คือมีดวงตามเสีย 5) คนใบ้ 6) คนหูหนวก 7) คนทั้งบอดทั้งใบ้ 8) คนทั้งใบ้ทั้งหนวก 9) คนทั้ง บอดทั้งใบ้ทั้งหนวก

5. คนทุพพล มี 2 จำพวก คือ ๑) คนแก่ง่อนแง่น ทำงานไม่ไหว 2) คนมีอริยาบถขาด คือคนเปลี่ยนเส้นประสาทพิการ มีปรากฏในปัฏฐะเขตต์พทวัตตังสวาร ว่าด้วยบุคคลไม่ควรให้บรรพชา 32 จำพวก พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 119 หน้า 184-186)

6. คนมีเกี้ยวข้อง มี 4 จำพวก คือ 1) คนมารดาบิดาไม่ได้อนุญาต 2) คนเป็นราชภัก คือเป็นข้าราชการยังไม่ได้รับอนุญาต 3) คนมีหนี้สิน 4) คนเป็นทาส มีปรากฏในราชภักวัตถุ ว่าด้วยราชภักบรรพชา พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 90 หน้า 145-152)

7. คนเคยถูกอาชญาหลวง มี 2 จำพวก คือ 1) คนถูกเขียนหลังลาย มีรอยแผลเป็นที่ หลัง 2) คนถูกสักหมายโทษ เช่น ในกาลก่อนคนต้องอาบัติปาราชิกถูกสักหน้า

8. คนประทุษร้ายความสงบ มี 3 จำพวก คือ ๑) โจรผู้ร้ายที่ขึ้นชื่อโด่งดัง 2) คน นักโทษหนีเรือนจำ 3) คนถูกเขียนไว้ คือมีประกาศว่าพบที่ใดให้ฆ่าเสียในที่นั้น

พระวินัยบัญญัติที่แสดงมานี้ชี้ให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าวางกฎระเบียบป้องกันไว้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่องค์กรสงฆ์ ไม่ให้เป็นที่ดูหมิ่นดูแคลนของคนนอกศาสนาจะดูหมิ่นองค์กรสงฆ์ว่าที่รวมคนพิการบ้าง คนไม่สมประกอบบ้าง คนเลี้ยงตัวไม่รอดบ้าง แต่ผู้เข้ามาสู่องค์กรสงฆ์ด้วยความศรัทธาตั้งใจศึกษาและปฏิบัติตามธรรมวินัยเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

พระพุทธบัญญัติขอหามมิให้พระอุปัชฌาย์ให้การบวชแก่บุคคลที่มีลักษณะ ดังนี้ คือ

1. สัตว์เดรัจฉาน หมายถึง สัตว์เดรัจฉานทุกประเภท รวมทั้งพวกกึ่งมนุษย์ เช่น นาค ครุฑ หรือ มนุษย์ที่สามารถแปลงตัวได้ เช่น พวกคนธรรพ์ เป็นต้น มีปรากฏใน ตีรจกานคตวัตถุ ว่าด้วยสัตว์เดรัจฉาน บรรพชา พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 111 หน้า 175-177)

2. ผู้ที่อายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ หมายถึง บุคคลที่นับตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา จนถึงเข้ารับการอุปสมบทยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ มีปรากฏใน อุปาติการกวัตถุ ว่าด้วยเด็กชายอุปาสีบรรพชา พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 99 หน้า 152-154)

3. คนต้องห้ามไม่ให้อุปสมบท 3 จำพวก คือ 1) คนไม่มีอุปัชฌาย์ 2) คนไม่มีบาตร ไม่มีจีวร หรือไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวร 3) คนยืมบาตร ยืมจีวร หรือยืมทั้งบาตรทั้งจีวร มีปรากฏในอปัตตกาฬวัตถุ ว่าด้วยคนไม่มีบาตรอุปสมบทเป็นต้น พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 118 หน้า 182-184)

พระวินัยบัญญัติเหล่านี้เป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติของบุคคลที่เข้ามาบวชในพระธรรมวินัย ขาดไปไม่ครบองค์ประกอบผู้ให้อุปสมบทพระพุทธรูปทรงประทับคือมีความผิดฐานละเมิดข้อบัญญัติ สำหรับคนไม่มีบาตรและจีวรที่ทานไม่ให้บวชเพราะจีวรเป็นเครื่องนุ่งห่มส่วนบาตรนั้นเป็นอุปกรณ์ในการหาเลี้ยงชีวิตใช้สำหรับบิณฑบาต

ขั้นตอนการพิจารณาตรวจสอบในท่ามกลางสงฆ์

ในการพิจารณาบุคลากรเข้าสู่องค์กรสงฆ์ ที่ผ่านการคัดกรองในขั้นต้นแล้วยังต้องเข้าสู่ที่ประชุมสงฆ์เพื่อให้สงฆ์ทราบและพิจารณา คือ เมื่อผู้ตั้งใจจะบวช ปลงผม เข้าไปในท่ามกลางสงฆ์อันมีพระอุปัชฌาย์เป็นประธาน เบล่งวาจาเพื่อขอบรรพชา พระอุปัชฌาย์สอนให้รู้จักพระรัตนตรัย ให้เรียนตบถปณณกรรมฐาน กรรมฐาน มีหนังสือที่ห้า มอบผ้ากาสาพัตรให้ไปนุ่งห่มเป็นปริณทล แล้วเข้ามาขอสรณะและศีล เมื่อรับสรณะเสร็จจัดว่าเป็นสามเณร แต่สามเณรต้องสมทานศีลอีก 10 ข้อ ต่อจากนั้นจึงให้สามเณร ได้เปล่งวาจาขอให้ประธานสงฆ์เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอุปัชฌาย์ได้ให้คำแนะนำในการระมัดระวัง และการวางตัวให้แก่สามเณรและจะบอกบริวารที่จำเป็นสำหรับการอุปสมบทแล้วบอกให้สามเณรออกไปยืนรอนอกหัตถบาส

พระกรรมวาจาจารย์และพระอนุสาวนาจารย์ (พระคู่สวด) ผู้ทำหน้าที่เป็นสวดประกาศในที่ประชุมสงฆ์ ได้ขออนุญาตเป็นตัวแทนสงฆ์ยกประเด็นหรือญัตติเสนอต่อสงฆ์ จึงไปสวดข้อสอบถามสามเณรประเด็นต่าง ๆ ว่ามีคุณสมบัติที่จะขอบวชหรือไม่ โดยมีคำถาม 3 ชุด ชุดที่ 1 มี 5 ข้อต้องตอบปฏิเสธ (นัตถิ กันเต) ชุดที่ 2 มี 8 ข้อ ต้องตอบยอมรับ (อามะ กันเต) ชุดที่ 3 มี 2 ข้อ ข้อ 1 ตอบโดยบอกชื่อตนเองเป็นภาษามคธ (ฉายา) ข้อ 2 บอกชื่อภาษามคธของพระอุปัชฌาย์ (ฉายา) รวมเป็น 15 ข้อ เมื่อพระคู่สวดได้สอนข้อเสร็จแล้วกลับเข้ามาในท่ามกลางสงฆ์แจ้งให้สงฆ์ทราบว่าได้สอบถามเป็นเบื้องต้นแล้ว จึงได้เรียกผู้จะบวชให้เข้ามาในท่ามกลางสงฆ์ สามเณรจึงเปล่งคำขอบวชว่า สังฆัมกันเต อุปสัมปทัง ยาจามิ อุลลุมปตุ มัง กันเต สังโฆ อนุกัมปัง อุปาทายะ (3 ครั้ง)

จากนั้นพระอุปัชฌาย์จะได้กล่าวเพดียงสงฆ์ คือกล่าวขอความคิดเห็นในการที่มีสามเณรได้ขออุปสมบทต่อสงฆ์โดยมีท่านเป็นประธาน สงฆ์ยอมรับโดยการกล่าวคำรับรองว่า “สาธุ” พร้อมกัน ต่อจากนั้นพระคู่สวด จึงได้ขออนุญาตจากสงฆ์เพื่อสอบถามผู้ขอเข้าอุปสมบทในท่ามกลางสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง โดยมีคำถาม 3 ชุด 15 ข้อเหมือนเดิม เมื่อแน่ใจแล้ว พระคู่สวดจึงได้เริ่มสวดญัตติ 1 หน อนุสาวนา 3 หน เพื่อย้ำให้แน่ใจว่าไม่ผิดพลาดแล้ว เมื่อจบอนุสาวนารอบที่ 3 แล้ว ถ้าไม่มีการ ทักท้วงถือว่าผู้ขอบวชสำเร็จเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาอย่างสมบูรณ์

ข้อปฏิบัตินี้เป็นการตรวจสอบคุณสมบัติของบุคคลที่เข้าสู่องค์กรสงฆ์ให้เป็นที่ยอมรับของสงฆ์ที่เข้าประชุมร่วมกันพิจารณาตรวจสอบโดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นประธาน เมื่อผู้จะเข้ามามีคุณสมบัติครบถ้วนแล้ว ให้ปฏิบัติตามขั้นตอนเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์ได้

การพิจารณาบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม

ในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปวิวัฒนาการของโลกพัฒนาการที่เจริญมากขึ้น ประเทศไทยโดยมหาเถรสมาคมได้มีมติวางกฎเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติผู้จะเข้าสู่องค์กรสงฆ์ ดังนี้

คนต้องห้ามบรรพชาอุปสมบทตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2536) ว่าด้วย การแต่งตั้ง ถอดถอนพระอุปัชฌาย์ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2535) หมวด 3 หน้าที่พระอุปัชฌาย์ ได้ตราสั่งบังคับพระอุปัชฌาย์ต้องดำเนินการให้บรรพชาอุปสมบทแก่คนต้องห้ามเหล่านี้ (พระธรรมวโรดม, 2560, หน้า 4)

- (1) คนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน
- (2) คนหลบหนีราชการ
- (3) คนต้องหาใน คดีอาญา
- (4) คนเคยถูกตัดสินจำคุกโดยฐานผู้ร้ายสำคัญ
- (5) คนถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดทางพระ ศาสนา
- (6) คนมีโรคติดต่อเป็นที่น่ารังเกียจ เช่น วัณโรคในระยะอันตราย
- (7) คนมีอวัยวะพิการจนไม่ สามารถปฏิบัติกิจพระศาสนาได้

เพราะเหตุดังนี้พระอุปัชฌาย์ในปัจจุบันจึงต้องสอบสวนคุณสมบัติด้วยตนเองให้ได้คุณลักษณะ ดังนี้

- (1) เป็นคนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตที่จะบวช มีหลักฐานมีอาชีพชอบธรรม หรือมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอื่น แต่เป็นคนมีหลักฐานมีอาชีพชอบธรรมมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งไม่ใช่คนจรจัด
- (2) เป็นสุภาพชน มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ไม่มีความประพฤติเสียหาย เช่น ดิตสุราหรือ ยาเสพติดให้โทษ
- (3) มีความรู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้
- (4) ไม่เป็นผู้มีทมิฬวิบัติ
- (5) เป็นผู้ปราศจากบรรพชาโทษ มีร่างกายสมบูรณ์ สามารถปฏิบัติสมณกิจได้ ไม่เป็นคนชราไร้ความสามารถ หรือทุพพลภาพ หรือพิการ
- (6) มีสมณบริขารครบถ้วนและถูกต้องตามพระธรรมวินัย

(7) เป็นผู้สามารถกล่าวคำขอบรรพชาอุปสมบทได้ด้วยตนเองและถูกต้องไม่ผิด

กฎเกณฑ์เหล่านี้เป็นหลักในการพิจารณาก่อนแต่จะรับกุลบุตรให้เข้ามาบวชได้ แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้วางรากฐานในการรับบุคคลเข้าสู่องค์กรไว้ค่อนข้างรัดกุมรอบคอบ แต่ถึงอย่างนั้นการพิจารณาขั้นต้นเป็นเพียงการพิจารณาโดยพระอุปัชฌาย์ผู้เดียว การจะเป็นภิกษุในพระศาสนาต้องผ่านการพิจารณาในท่ามกลางประชุมสงฆ์ให้สงฆ์เป็นผู้ยอมรับจึงจะเป็นอันใช้ได้ การคัดเลือกบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์จึงเป็นไปด้วยความถูกต้องอันจะได้มาซึ่งศาสนทายาทที่มีคุณภาพสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

บทสรุป

การพิจารณานักบวชเข้าสู่องค์กรสงฆ์ คือการพิจารณาคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้ามาบวชในพระธรรมวินัยเป็นภิกษุในองค์กรสงฆ์ เพราะในสมัยพุทธกาลเป้าหมายของผู้เข้ามาสู่องค์กรคือความพ้นทุกข์เป็นส่วนใหญ่ พระพุทธองค์ทรงพิจารณาด้วยพระองค์เอง แต่เมื่อมีผู้ประสงค์จะเข้ามาเพิ่มมากขึ้นพระองค์ได้มอบหมายให้สงฆ์เป็นผู้พิจารณา โดยได้บัญญัติแนวทางไว้ให้เป็นข้อปฏิบัติ จนถึงปัจจุบันโลกมีความเปลี่ยนแปลงไป จุดมุ่งหมายที่หลากหลายซึ่งไม่ใช่การดับทุกข์อย่างเดียว ทำให้มหาเถรสมาคมได้เพิ่มกฎระเบียบว่าด้วยการรับบุคคลเข้าสู่องค์กรสงฆ์เพิ่มขึ้นเพื่อให้เข้ากับสมัย การพิจารณานักบวชที่จะเข้ามาสู่องค์กรสงฆ์จึงต้องตระหนักถึงทั้งบทบัญญัติทางพระวินัยและกฎของมหาเถรสมาคม เพื่อให้เกิดความถูกต้องอันจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความหละหลวมในการพิจารณา องค์กรสงฆ์ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเข้ามาบวชทำพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองและยั่งยืนสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน). (2560). **คู่มือพระอุปัชฌาย์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอภัยพริ้งพริ้วแอนด์นิว จำกัด.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ.ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส.อาร์.พริ้นติ้งแอนด์โปรดักส์ จำกัด.
- พระวิสุทธิกษัตริย์ (ประสิทธิ์ พุทธิมรังสี). (2547). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). **ประวัติพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ธัมมปัทมฎกเถรปาฐกถา 1**, (2554). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บรรพต วีรชัย. (2519). **สังคมวิทยา มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระศรีสิทธิวงค์ (สาย ตูโย ป.ธ.9). (2548). **การบวชในพระพุทธศาสนา**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). **พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2562). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.